

ሥርዐተ ዑደት ዘትንሣኤ

ትሕዝቶ

መእተዊ
ሓፈሻዊ ድሕረ ባይታ ዑደታት
ቅዱስ መጽሐፍዊ ድሕረ ባይታ
ሥርዐተ ዑደት ብመሠረቱ
ዓይነታት ሊጠርጊያዊ ዑደታት
ሥርዐተ ማኅሌት ናይ ትንሣኤ
ዑደተ ትንሣኤ
መደምደምታ

መእተዊ

“We address [and give worth worship to] God in words that He himself has given us through the inspired writers of sacred Scripture. And He in turn comes to us - instructing, exhorting and sanctifying us - again through the living Word of the inspired Scriptures.”

(Dr. Scott Han)

አብ ኩሉ ሥርዐታት አምልኮኦ ቤተ ክርስቲያን ሥርዐተ ግእዝ ቅዱስ መጽሐፍዊ ሥርዐት አምልኮ ኢያ እትኸተል። ኩሉ ሥርዓታታ ምስ እንዕዘበ፤ ቅዱስ መጽሐፍ መበገሰን ትርጓሜን ናይ ኩሉ ሥርዓታታ ኢዩ። ስለዚ አብ ቅዱሴ ይኹን አብ ኹሉ ካብ ቅዱሴ ወጻኢ ዝኾነ አገባብ አምልኮኦ ንቅዱስ መጽሐፍ ማእከል ህይወታ ጌራ ኢያ እተገልግልን እትግልገልን። በዚ ኸምዚ ድማ ኩሉ እቲ አብ ሊጠርጊያ ዘሎ ጸሎታት ይኹን ምቅስቓሳት ከምኡ ውን ኩሉ ንዋይ ቅዱሳት እትጥቀሙሎም መበገሲአምን ምንጮምን ቅዱስ መጽሐፍን፤ እቲ ነቕ ዘይብል ንዘመናት ብጠባቓነት መንፈስ ቅዱስ ብትውፊት እና ተወራረደ ዝመጽእ ኢዩ።

ሊጠርጊያ ንባዕሉ ካብቲ ቅዱስ መጽሐፍ ዘቋረጸሉ ስለዝጅመር፤ ሎሚ ናይ ዘመና ብቐዕ ባይታን መጋበርን ስብከተ ወንጌልን ክርስቲያናዊ መዕበያን ኢዩ። ቅዱስ መጽሐፍ ንባዕሉ ንሊጠርጊያ ኢዩ ተጻሒፉ፤ ከምኡ ውን ቅዱስ መጽሐፍ አብ ሊጠርጊያ ሕያው ቃል አምላኽ ኮይኑ ንረኸበ።

ሊጠርጊያን ቅዱስ መስሐፍን እንታይ አራኽቦም? ኢሉ ዝሓትት አይሰአንን ይኸውን። እዚ እንብሎ ዘለና ድማ ቅዱስ መጽሐፍ አብ ሥርዐተ ሊጠርጊያ ስለዝገበብ ጥራይውን አይኮናን። ወይ ውን እቲ አብ ዝኾነ ሊጠርጊያዊ ሥርዐት ዝወሓብ ስብከት ወንጌል (ወይ ቃል አምላኽ) አብ ቅዱስ መጽሐፍ ተመርኩስካ ስለዝግበር ውን አይኮናን። እዚ ማለት ግን ቤተ ክርስቲያን ወይ አመንቲ ክርስቶስ ብሊጠርጊያ አቢሎም ነቲ ህያው ዝኾነ ታሪኽ ድሕነት ክነበርዎን ተሳተፍቲ ህያው ቃል አምላኽ ይኹኑ። አብዚ ኩነት እዚ ድማ ቤተ ክርስቲያን እቲ ዝለዓለ ተግባረ መንነታ ትገልጽ።

ስለዚ እምበኣር ቅኑዕን እሩምን ሊጠርጊያዊ አገልግሎት ዘድሊ እዚ ትርጉም እዚ ንኸይዛባዕን፤ ጌጉይ ዝኾነ አገባብ ድማ ዘይተደልዩ ትርጉም ብምሃብ ነቲ ሓቐኛ ዝኾነ መልእኽቲ ናይ ቅዱስ ቃል አምላኽ ስለዝጸይቕን ኢዩ።

ሎሚ ብዕምቁት እንሪኡ ገለ ካብ ሥርዐታት ማኅሌት ትንሣኤ ኢዩ ክኸውን፤ እዚ ድማ ካባይ ተበጊሱን ሎሚ ድማ ብኸምይ አገባብ ንግልገለሉ አሎናን፤ እቲ እሩምን ቅኑዕን አገባቡ ከመይ ክኸውን ምተገብእ ንዝብል ሕቶ ብቐዕ መጽናዕታዊ ትንተና ንምግባር ኢዩ።

ሓፈሻዊ ድሕረ ባይታ

ዑደት ዝብል ቃል ክትርጎም እንክሎ፤ ቃል ንቓሉ ዙሪት ኢዩ ዘሰምዕ፤ እዚ ቃል ዘመልከቶ መልእኽቲ እንተ አልዩ ግና፤ ሓደ ዝተወደበ ምንቅስቓስ ምእመናን ካብ ሓደ ቦታ ናብ ካልእ ቦታ ምኻድ ክኸውን ይኸእል ወይ ውን በጺሕኻ ወይ ዜርካ ምምላስ ከሰምዕ ይኸእል። እዚ ድማ አብ ሓደ ሊጠርጊያዊ ወይ ሥርዐተ አምልኮአዊ አገባብ እንክፍጸም ሊጠርጊያዊ ዑደት ኢልና ንጽውዖ።

እዚ ምንቅስቓስ እዚ ካብ ቤተ ክርስቲያን ወጻኢ ክግበር ይከእል፤ እንተ ኾነ ግን ዝበዝሑ ሥርዐተ ዑደታት አብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኢያቶም ዝፍጸሙ። ንአብነት ኩሎም ሥርዐተ ዑደታት ናይ ቅዱሴ፤ ሥርዐተ ዑደት ሆሣዕና፤ ሥርዐተ ዑደት ዘጵጵስና፤ ወላኳ ካብ ሥርዐተ ላቲን እንተ ወረሰናዮ ሥርዐተ ዑደት ዘፍናተ መስቀል አብ ደገ ውን እንተ ተገብረ ብሥርዐቱ ግን አብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኢዩ ዝፍጸም።

ሥርዐተ ዑደታት ካብ ቤተ ክርስቲያን ወጻኢ አብ ዝፍጸሉ ግዜያት ድማ ከከም ኢድላይነቱን ሥርዓቱን፤ ታቦት ሒዝካ፤ ቅዱሳት አሳእል፤ መሳቕል፤ ጽንሓህ፤ ከበሮን ጸናጽልን ሒዝካ ብመልክዕ ሥርዐተ አምልኮ ኢዩ ዝግበር። ዑደት አብ ሥርዐት አምልኮኦ ዝበዝሐ ግዜ ወይ ንታቦት ኢኻ እትግደድ ወይ ድማ ታቦት እንተ ተቐሳቐሱ ታቦት ኢዩ ዝግደድካ። ኩሉ ግዜ መንቀልን መብጽሕን ናይ ዑደታት ታቦት ኢዩ ክኸውን ዘለዎ። እዚ ድማ ታቦት ምልክት ህላዌ እግዚአብሔር አብ መንጎ ሕዝቢ እግዚአብሔር ከም ምኻኑ ኢዩ።

ግእዛዊ ሥርዐት ካብ ጥንቲ በዚ ዓይነት ሥርዐታት ዑደት ሀብቲም ዘሎ ሥርዐት ኢዩ። ካብ ሓደ ቅዱስ ቦታ ናብ ካልእ ቅዱስ ቦታ ብመልክዕ ዑደት ምጥግግ። አብ ዝተፈላለዩ ክፍላተ ግዜ አብ ዓመት ምስ ፍሉያት ዕለታት ተሓሒዙ ዝኸይድ ብርክት ዝበሉ ዑደታት ይርከቡዎ። ልዕሊ ኩሉ ግና አብ ነፍስ ወከፍ ቅዱሴ ምስቲ ሥርዐታት ተተሓሒዞም ዝኸዱ ብርክት ዝበሉ ዑደታት ይርከቡዎ።

እዚ ኸአ ግእዛዊ ሥርዐት ከምቲ አብ ቅዱስ ወንጌል ማቴዎስ 13፡ 52 “ንኣኩ ኸአ [ኢየሱስ] ‘እምበኣርከስ ናይ መንግሥተ ሰማያት ወድ መዝሙር ዝኾነ ኩሉ መምህር ሕጊ፤ ካብ መዝገቡ ሓድሽን ብሉይን ነገራት ዜውጽእ በዓል ቤት እዩ ዝመስል’ በሎም” ኢዩ። ማለት እቲ ሥርዐታት ናይዚ ጥንታዊት ቤተ ክርስቲያን መዋቕሩ ካብ ናይ ብሉይን ሓዲስን ኪዳናት ኢዩ ተዋጺኡ። እዚ ናይ ዑደት አገባብ ሥርዓታታ ድማ አብቲ ናይ ብሉይ ኪዳን ዝኾነ ናይ ቤተ መቐደስን ታቦተ ሕጉን ዝኸበረ ሥርዐታት ሰረት ዝገበረ ኢዩ።

ዑደታዊ ዝኾነ ባህሪ ሥርዐተ ግእዝ

አብ ቅዱሴ ሥርዐት ግእዝ እቲ ውሽጣዊ አንቀጻቓሲ ሓይሉ (inner dynamic) አርባዕተ ሊጠርጊያዊ ዑደታት ይውንን፡-

- 1. ዑደት ግብአተ ግብር
- 2. ዑደታት ጸሎተ ዕጣን
- 3. ዑደት ንባብ ቅዱስ ወርንጌል
- 4. ዑደት ዘርደተ ድርገት

እዚ ዓይነት ሥርዐት ዑደታት ድማ ኣብ ጠቐላላ ኩለን ሥርዓታ ምስራቕን ብዕራብን ኢዩ ዝርከብ። ስለዚ ድማ ዑደት ዝብል ኣምርን ሥርዐትን ካብታ ጥንታዊትን ሓዋርያዊትን ዝኾነ ቤተ ክርስቲያን ሰረት ዘለዎ ክፍሊ ናይ ሥርዐተ ኣምላኾ ምዃኑ ኢዩ ዘገንዘበና። ኣብ ታሪኽ ቤተ ክርስቲያን ውን ግልጺ ዝኾነ መረዳኢታ ዘለዎ ኮይኑ ኢና እንረኽቦ። ንኣብነት ኣብ ላቲናዊ ሥርዐት እዚ ሥርዐት ዑደታት እዚ ብግልጺ ኣብቲ (four processions) ዝብል ሊጡርኒያዊ ምምርኪታቶም ጥንታውነቱ ተገሊጹ ንረኽቦ።

ስለዚ እምበኣር ዑደታት ሥርዐተ ኣምላኾ ሸፊፍ ኢልካ ዝሕለፍ ክፍሊ ናይ ሥርዐተ ኣምላኾ ዘይኮነስ እኳ ደኣ ምሽጣውን መንነታትውን ዝኾነ መግለጺ ዘለዎ ኣገዳሲ ክፍሊ ናይ ሥርዐተ ሊቲርኒያ ኢዩ።

ቅዱስ መጽሓፍ ድሕረ ባይታ

ግዕዛዊ ሥርዐተ ኣምላኾ ብቅዱስ መጽሓፍ ዝኾነ ሥርዐታትን ጽሑፋትን ሃብታም ሥርዐት ከም ምዃኑ መጠን እዚ ሥርዐት ዑደታት ድማ ኣብዚ ቅዱስ መጽሓፍውን ቴሎጋውን ትንታኔኡ ሰረቱ ብንጹር ቅዱስ መጽሓፍ ድሕረ ባይታ ከም ዘለዎ ኢዩ ዘመልከተልና።

ኣብ ብሉይ ኪዳን ሕዝቢ እግዚአብሔር ድሕሪ 450 ዓመታት ባርነት ኣብ ምድሪ ግብጺ፣ እግዚአብሔር ኣምላኽ ብሓይል ግብርን ብዝርገሐቲ ቅልጽምን ሓራ ከውጽኦም እንከሎ፣ እቲ ናይ መጀመርያ ጉዕዞ ካብ ግብጺ ናብ ምድሪ ተስፋ ዝግበር ዝነበረ ዓቢይ ዝኾነ ዓጅብ ዘለዎ ዑደት (ጉዕዞ) ንረከብ። እዚ ጉዕዞ እዚ እግዚአብሔር ንህዝቡ ብብዙሕ ትእምርትን ተአምራታትን ንብዙሕ መሰረታዊ ዝኾነ ናይ ምስጢር ድሕነት ሓቅታት ዝገለጸሉ ጉዕዞ ኢዩ። እዚ ድማ ነቲ ኩንተት ህይወትና ኣብዚ ምድሪ እዚ “ከም ኣጋይሽን ስደተኛታትን” ኮይና ኣብ እንነብረሉ ዘለና ዓለም ናብታ ዘልዓለሞቲን ሰማያዊትን ከንጋርሳ ተሰናድያትልና ዘላ ሃገርና እንገብር ናይ እምነት ጉዕዞ ኢዩ ዘመልከት።

ነዚ ኩነት እዚ ድማ ኣብ ብሉይ ኪዳን ድሕሪ ኣብ ደብረ ሲና ዝተገብረ ኪዳን እግዚአብሔርን ሕዝቡን፣ ድሕሪ እታ ሙሴ ከምታ ሰማያዊት ቤተ መቐደስ ጌራ ዝሓነጸ ድንኳን ምስክርነትን ሕዝቢ እግዚአብሔር ክሳብ ናብ ምድሪ ተስፋ ዝበጽሑ ብብዙሕ መንገዲ ነዚ ናይ እምነት ጉዕዞ ኢዩም ተገዳዞም። ኣብ ታሪኽ ድሕነትና ድማ እዚ ጉዕዞ እዚ ብዙሕ ትርጉም ዘለዎን እኳ ደኣ ነቲ እግዚአብሔር ንሱ መራሒ ንሕና ከኣ ተኸተልቲ ኮይና ከንስዕቦ ዘለና ጉዕዞ ምዃኑ ውን ኢዩ ዘመልከት።

በዚ ኸምዚ ድማ ኣብ ዘመነ ሓዲሽ ኪዳን ኢየሱስ ኣብ ምድሪ ይሁዳን እስራኤልን እናተመላለሰ ዝገብር ዝነበረ ጉዕዞ ውን ነዚ ሓቅታት ኣጸቢቐ ዘጉልሑ ኢዩ። ሰለስቲኦም ተመሳሰልቲ ወንጌላት ነዚ ሓቂ እዚ ብሓዲ ድራማዊ ዝኾነ ኣገላልጻ ክገልጽዎ ንረኽቦም። እዞም ወንጌላውያን እዚኦቶም ነተን ሰለስተ ዓመታት ስብከተ ወንጌል ናይ መድኃኒና ኢየሱስ ክርስቶስ እንክ ጽሕፉ ኢየሱስ ካብ ገሊና ናብ ኢየሩሳሌም ሓንሳብ ከም ዝደየበን ኣብኡ ድማ እቲ መስቀልን ሞተን ከም ዘጓነፎ ኢዩም ዝትንትኑ። ኣብ ወንጌል ዮሐንስ ግና ኢየሱስ ሰለስተ ግዜ ናብ ኢየሩሳሌም ክድይብ ይርከብ። እዚ እቶም ተመሳሰልቲ ወንጌላት ዝገልጽዎ ሓቂ እንተ ኣልይዎም ነቲ ጉዕዞ ናይ ኢየሱስ ከም ሓዲ ድራማዊ ትንተና ኣቕራብካ ነቲ ናይ መወዳደታ ዕላማ ኣገሊጹካ ንምግላጽ ዝተገብረ ትንተና ኢዩ ዝመስል።

እዚ ክልተ ዓባይቲ ጉዕዞታት እምበኣር ካብ ባርነት ግብጺ ናብ ሓርነት ምድሪ ተስፋ፣ ካብ ቤተ ልሔም ንቀራንዮ ዝብል ጉዕዞ ነቲ ዓቢይ ዝኾነ ቅርጻ ሥርዐተ ኣምላኾ ግእዝ ሰረት ምዃኑ ኢና እንግንዘብ። እቲ ኣብ ቅዳሴ ዝግበር ዑደታት ይኹን፣ ኣብ ካልኣ ክፍልታት ሥርዐተ ኣምላኾ እንረኽቦ ጉዕዞ ነዚ ሓቂ ኢዩ ዘመልከተልና።

ኣብ ታሪኽ ዝተፈላለዩ ምዕባሌታት እኳ እንተ ሃለዎ ነዚ ውሳጣዊ ዝኾነ ምልእኸቱ ግና ክቕይርን ናብ ናይ ዘመና ሲምፖዚዮም ወይ ካርኒቫል ኢልካ ዝግበር ሰልፊ ግን ዝኾነ ምትሕሓዝን ምምስሳልን ክህልዎ ኣይግባእን። ሥርዐተ ዑደት ብቐጣዊ ትርጉሙ ነቲ እታ መርዓት ክርስቶስ ዝኾነ ቤተ ክርስቲያን ናብቲ መርዓዊኦ ዝኾነ ክርስቶስ እትገብር ክቡርን ምዕሩግን ጉዕዞ ኢዩ ዘመልከት።

ዓይነታት ሊጡርኒያዊ ዑደታት

ኩሎም ኣብ ሥርዐት ኣምላኾ ዝርከቡ ዑደታት ኣብ ሰለስተ ክፋፊልና ክንገለጽ ይከኣል ኣገልግሎታውያን ዑደታት (functional)፣ ልምዳዊያን ዑደታት (ordinary)፣ ፍሉያት ዑደታት (extraordinary)

ኣገልግሎታውያን ዑደታት (unctional)

ኣገልግሎታውያን ዑደታት ኣብ ኣገልግሎት ሥርዐተ ኣምላኾ ንጹር ዝኾነ ክፍሊ ሒዞም ዝርከቡ ሥርዐታት እንክኹኑ፣ ነቲ ቅርጻ ናይ ሥርዐተ ኣምላኾ መስመር ዘትሕዙ ውን ኢዮም። ኣገልግሎታውያን ዑደታት ምስ ሥርዐተ ቅዳሴ ተተሓሒዞም ዝኾኑ ሥርዐታት ዑደት ኢዮም። ከምኡ ውን ካብ ቅዳሴ ወጻኢ ኣብ ሥርዐተ ቀብሪ ንምግዓዝ ሬሳ ካብ ቤቱ ናብ ቤተ ክርስቲያን ዝግበር ጉዕዞ፣ ኣብ ቡራኬ ቤተ ክርስቲያን ዝግበር ዑደታት፣ ኣብ ቅብኣተ ጽጵስና ዝግበር ዑደት ክፍሊ ናይዚ ኣገልግሎታዊ ዑደታት ኢዮቶም።

ልምዳዊያን ዑደታት (ordinary)

ብሥርዐት ቤተ ክርስቲያን ዝተወሰኑ ኮይኖም ኣብ ሊጡርኒያዊ ዓመት ምስ ፍሉያት መዓልታት ተተሓሒዞም ዝኾኑ ሥርዐታት ኢዮቶም። እዚኦቶም ድም፡- ምውራድ ታቦት ናብ ምጥማቕ ኣብ ዋዜማ በዓለ ጥምቀት፣ ዑደት ሆሣዕና ኣብ ዕለተ ሆሣእና ቅድሚያ ቅዳሴ፣ ዑደተ ሥርዐተ ቀዳም ሥዑር፣ ሰለስቲኦ ዑደታት ዘመነ ትንሣኤ፣ ዑደት ንግድት ኰስሚ። እዚኦቶም ብትእዛዛት ሥርዐተ ሊጡርኒያ ተመራሖም ዝፍጸሙ ክፍሊ ናይ ሥርዐተ ኣምላኾ ኢዮም።

ፍሉያት ዑደታት (extraordinary)

እዚኦቶም ብመራሕቲ ቤተክርስቲያን ዝውሰኑን ንፍሉይ ምኽንያትን ኣገልግሎትን ክትግበሩ ዝከኣሉን ናይ ኣፈጻጽማኣም ምምርኪ ድማ ነቶም ላዕልዎት ሰበሰልጣን ናይ ቤተ ክርስቲያን ዝመልከት ኢዩ። ከም መንፈሳዊ ውርቕ ድማ ንገለ ፍሉያት ቦታታትን ግዜያትን ተወሲኖም ክንግልገለሎም ንኽእል። እዚኦቶም ድም፡- ዑደት ቅዱስ ቁርባን፣ ዑደት ምህላላን ጸሎትን፣ ዑደት ቅርያትን ካልኣት ቅዱሳንት ውርቕታትን ኣብ ዝርከቡሉ ቦታታት ... ወዘተ ክኹኑ ይኽእሉ።

ስለዚ እምበኣር ኩሎ ኣብ ኣገልግሎት ቤተ ክርስቲያን ዝግበር ሥርዐት ዑደታትን ምንቅስቃሳትን በዚ ሥርዐት እዚ ተከፋፈሉ ከምቲ መጻሕፍቲ ሊቲርኒያ ዝእዝዝዎ ክንግልገለሎም ይግባእ። ሊጡርኒያዊ መጻሕፍትን ምምርኪታትን ድማ ነዚ ሥርዐት እዚ ብንጹርን ብዘየወላውል ኣገባብ ኣስፈራሮም ይርከቡ። ኣብ ብዙሕ ከባቢታት ግን ውጽኦ ብዘበለ፣ ካብቲ ምምርኪ ሥትዓተ ቤተ ክርስቲያን ዝእዞ ወጻኢ ዝኾኑ ኣገባባትን ልምድታትን ክንጥቀም ንርከብ።

ሥርዐተ ማኅሌት ትንሣኤ

ሥርዐተ ማኅሌት ናይ ትንሣኤ ዕላዊ ዝኾነ ሥርዐት ክብረ በዓል ናይ ትንሣኤ ክርስቶስ ኮይኑ ቤተ ክርስቲያን ካብ ነዊሕ ዘመናት እተኸብሮን እተብዕሎን ካብቶም ቀዳሞት ሥርዐታት ናይ ጥንታዊት ቤተ ክርስቲያን ኢዩ። ብታሪኽ ኣብዚ ሥርዐት እዚ ኢዮም እቶም ንኡስ

ክርስቲያን ድሕሪ ነዊሕ ናይ ምቕርራብ ዓመታት ዝጥመቑን ናብ ምሉእ ሕብረት ቤተ ክርስቲያን ዝሓትዉ ዝነበሩ። እዚ ድማ ካብ ምጅማሩ ኣብ ለይቲ ቀዳም ሥዑር ናብ ሰንበት ዘውግሑ ኢዩ ዝፍጸም ዝነበረ። እዚ ሥርዐተ ማኅሌት እዚ ኣብ ኮለን ምስራቓውያን ሥርዐታት ሕሉፍ ዝኾነ ናይ ኩባሪ በዓል ቅርጻ ዘለዎ እንክኸውን እቶም ሥርዐተ ኣምልኹታት ኣብዚ በዓል እዚ ዝፍጸሙ ፍሉይትን ብዝበለጸ ገላጺ ዝኾነ ትርጉም ዘለዎ ኮይኖም ንረኽቦም።

ሕጂ ዘገድሰና ዘሎ ግና እቲ ኣብዚ ለይቲ እዚ ዝፍጸም ሥርዐተ ዑደት ኢዩ። ኣብ ሥርዐት ግእዝ ድሕሪ ነዊሕ ንባብ ራኢ ዮሐንስ (ኅዮንተ ዋዘም)፣ ሥርዐተ ማህሌ ይጅምር። ሥርዐት ማኅሌት ናይዚ ዕለት እዚ ካብ ናይ ካልኣት በዓላት ብጣዕሚ ዝተፈልየ ኢዩ። ነቲ ሥርዐተ ኣርያም ዝበሃል ብፍሉይ ንበዓለ ትንሣኤን፣ ዳግማይ ትንሣኤን፣ በዓለ ጳጳራቶብን ዝተወሰነ ሥርዐት ኢዩ። ኣብ ካልዕ በዓላት ናይ ዓመት እዚ ሥርዐት እዚ ኣይርከብን። ኣብዚ ሥርዐት እዚ ኣንገርጋሪ ተወሪቦ እስመላዓለም ስም ተመርገደ ሥርዐት ዑደት ይእዝዝ።

እዚ ዑደት እዚ ብጥንቲ ነቲ ንኡስ ክርስቲያን ኣብ መካነ ምጥማቕ ምስ ተጠምቑ ናብ ቤተ ክርስቲያን ዝሓትዎም ዝነበሩ ኣገባብ ጉዕዞ ኢዩ ዘመልከት ዝነበረ። ኣብ ታሪኽ ጥምቀት ህጻናት ብምምዕባሉ እቲ ናይ ዓበይቲ ጥምቀት ስለዝጠፍአ፣ እቲ ስርዓት ናይዚ ዕለት እዚ ግን ነቲ ልምዳዊ ምቕስቃሳቱ ክሓድግ ኣይተረኽበን እኳ ደኣ፣ ዝበዝሑ ሥርዐታት ምስራቕ ነዚ ሥርዐት እዚ ካልእ መንፈሳዊ ትርጉም ብምሃብ ክጥቀማሉን ክግልገላሉን ይርከቡ ኣለዉ።

ኣብ ሥርዐት ግእዝ ድማ ነቲ “ፋሲካ ብሂል ማዕደት!” ዝብል ትርጉም ሓዙ፤ ነዚ ናይ ትንሣኤ ዑደት ምስጋር ካብ ሞት ናብ ህይወት፣ ካብ ምድሪ ናብ ሰማይ፣ ካብዚ ዘመን እዚ ናብቲ ዝመጽእ ዘልዓላማዊ ዘመን ብዝብል ትርጉም ክንግልገለሉ ንርከብ ኣለና። እዚ ዑደት እዚ ድማ ኣብቲ ኣምልኳል መቓብር ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ዝኾነ መንበረ ታቦት ኢዩ ዝፍጸም። እዚ ድማ ኣብ ዓመት ሰልሰተ ዑደታት ይእዝዝ እቲ ቀዳማይት ኣብ በዓለ ትንሣኤ ለይቲ ጉዕዞ ናይተን ንሬሳ ኢየሱስ ክቕብእ ዝኾነ ኣንስቲ እም ትንሣኤ ዝተበሰራ ኣመልኪቱ፣ ካልኣይ ኣብ ዳግማይ ትንሣኤ ናይተን ኣንስቲ ምስክርነት ሰሚዖም ናብ መቓብር ናይ ዝተጓየዩ ጴጥሮስን ዮሐንስን ጉዕዞ ኣመልኪቱ፣ ሳልሳይ ድማ ኣብ በዓለ ጳጳራቲሎስ ጉእዞ ናይቶም ክልተ ሰብ ኤማኡስ ጐይታ ምሳእም ዝተጓዕዘ ኣመልኪቱ።

ኣብዚ ሥርዐት እዚ እቲ ማዕከላይን ክንዝንጋዕ ዘይብሉ ሥርዐተ ማህቶተ ማታትው ኢዩ። ምእመናን ኣብ ግዜ ሥርዐተ ኣንገርጋርን እስመላዓለምን ክበጽሑ እንከሎ ካብታ ዲያቆን ትንሣኤ ክርስቶስ ብመዝሙር ዳዊት እናኣበሰረ እንከሎን፣ እተን ሰልሰተ ናይ ትንሣኤ ወንጌል ክንበባ እንከላዎ ዲያቆን ሓዝዎ ዝጸንሐ ማህቶተ ምእመናን መብራህቶም ዮብርሁ። እዚ ሥርዐት እዚ ድማ ኣብ ዝበዝሐ ሥርዐታት ምስራቓውያን ኣብያተ ክርስቲያናት ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኢዩ ዝፍጸም። ኣብ ላቲናዊትን ኣብ ገለ ላቲናዊ ጽልዎ ዘለዎን ኣብያተ ክርስቲያናት እንተ ዘይኮይኑ እተን ዝበዝሐ ከም ኣርሜንያ፣ ግሪኽን፣ ኮፕቲክ ሥርዐታትን ግን ኩሉ እቲ ሥርዐት ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኢዩ ዝፍጸም ወላውን ሥርዐተ ዑደት ውን እንተ ኾነ።

ሥርዐተ ዑደት ትንሣኤ

እዚ ሥርዐት እዚ ኣብ ግዕዛዊ ሥርዐትና ውን እንተ ኾነ ጥንታውን፣ መሰረታውን ሥርዐት ከም ምዃኑ መጠን ውሱን ዝኾነ ሥርዐት ከም ዘልዎ ኣብ መጻሕፍቲ ሊጡርጊያን ብፍላይ ድማ ኣብ መጽሓፈ ሥርዐተ ቤተ ክርስቲያንን፣ ኣብቲ ሕጂ ነዚ ሥርዐት እዚ ዓቂባቶ ዘላ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ክንገራ ንኽእል። እዚ ሥርዐት እዚ ብልምዲ ጥራይ ዝመጸ ዘይኮነ፣ ጽኑዕ ዝኾነ ቅዱስ መጽሓፍቲ ሰረት ዘለዎ ኮይኑን ምስቲ መላእ ሥርዐታት ናይታ ቤተ ክርስቲያን ተሳንዮ ዝኾይድ ውን ኢዩ።

ኣብቲ ኣገባብ ሥርዓቱ ምልሰ ምስ እንብል፣ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ተጠቒሱ ዘሎ እዚ ሥርዐት እዚ እስመላዓለም ምስ ተመርገደ ዝመጽእ ሥርዐት ኢዩ። እዚ ድማ እቶም ወንጌል ዘንበቡ ለባስያንን እቶም ኣብ ቅኔ ማኅሌት ኣርያምን እስመ ለእላዓለምን ክቀበሉ ዝሰንኩ መዘመንጋን ማህሌት መራሐም ነታ ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን እትርከብ ክፍሊ ናይ ቅድስተ ቅዱሳን ብደጊኦ ኢዮም ዝዘርዩ።

እዚ ዓይነት ዑደት እዚ፣ ኣብ ሥርዐት ግዕዛዊት ቤተ ክርስቲያን ልሙድን፣ ምስቲ ኮሎ ሥርዐታት ኣምልኹን ካልኣት ኣብ ካልእ ኣገልግሎታት ዝፍጸሙ ዑደታት ተተሃሒዙ ዝኾይድ ኢዩ። ኣብዚ ሥርዐት እዚ ማከል ናይዚ ኣገልግሎት እዚ ህንጻ ቤተ መክርቲያን ዘይኮነስ እቲ ኣምሳል መቓብር ጐይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ዝኾነ መንበረ ታቦት ኢዩ።

ነዚ ዝመሳሰል ሥርዐት ኣብ ኣርሜናዊት ቤተ ክርስቲያን ይርከብ ድሕሪ ናይ ዕለቱ ኣንቲፎን ምዝማሮም ካህን ነቲ ብዕለተ ዓርቢ ስቕለት ብጨርቂ ጠቕሊሎም ኣብ መንበረ ታቦት ዘንበሮ መስቀል ኣልዒሉ ይቐልእ እም ነቲ ኣዋጅ ናይ ትንሣኤ ዝኾነ “ሃሌ ሉያ” (the Great Hallieluya) ዝበሃል ዘሚሩ ምስ ዲያቆናት መብራህቶም ኣብሪሆም ኣብ መንጐ ምእመናን እንክዓኡዩ፣ ምእመናን ድማ ነቲ መብራህቶም ካብቲ ናይ ዲያቆን ሽምዓ ዮብርሁ። እቲ ዑደት ሥርዐተ ትንሣኤ ድማ በዚ ኸምዚ ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ይፍጸም ማለት ኢዩ።

ኣብ ሥርዐት ግእዝ ድማ ድሕሪ ኣዋጅ ትንሣኤ ዝኾነ “ሥርዐታት ወንጌልን፣ ኣንገርጋርን፣ እስመላዓለምን” ምስ ተፈጸመ እቲ ዑደት ንደገ ዝወጸሉ ምኽኒያት ዮብሉን። ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኣብ ዙርያ ቅድስተ ቅዱሳን፣ መብራህትኻ ኣብርሒክ “ትንሣኤክ ለዕለ ኣመን ብርሃንክ ፈኑ ዲቤ!” እናበልካ ኣብ ቤተ መቐደስ ኢዩ ዝዕወድ እዚ ምስ ተፈጸመ ዝስዕብ ድማ ጸሎተ ኪዳንን መዝሙርን እቲ ጥርዚ ናይዚ ሥርዐት ክብጸሕ ዘለዎ ኣገልግሎት ኢዩ። ሥርዐተ ዑደት ትንሣኤ ብዘይ ጸሎተ ኪዳንን መዝሙርን ትርጉሙን ዕላማኡን ኢዩ ዘጥፍእ ብምባል ብዙሓት ሊቃውንቲ ናይዚ ሥርዐት እዚ ይትንትኑ። ከማኡ ውን ምስቲ ሥርዐት ዑደት ሆሣዕናን፣ ሥርዐተ ዑደት ቀዳም ሥዑእን ተዛሚዩ ዝኾይድ ደኣ እምበር ናይ በይኑ ቅርጻ ዘለዎ ውን ኣይኮነን።

መደምደምታ

ኮሎ ሥርዐት ቤተ ክርስቲያን ብመምርሕን ትእዛዛትን ተመራሖ ኢዩ ዝኾይድ፣ ቤተ ክርስቲያን ድማ ነቲ ብግዜ ብዘይ መንገዱ ዝኣተወ ጊጉይ ዝኾነ ትርጉም ውን ክንእርም ተስተምህረና። ልዕሊ ኹሉ ግና ነቲ ጥንታዊ ዝኾነን መንፈሳውን ትርጉሙ ንዘጥፍኦ ድማ ናብቲ ሓቀኛን ትርጉሙ እንተ ደኣ ዘይተመለሱ፣ ንብዙሕ ጉዳይት ትምህቲ ትምነትን መንፈሳውነትን ኢዩ ዘደናግር። ስለዚ ኣብዚ ሥርዐት ዑደት ትንሣኤ እንገብሮ ዘእና ዘይተመጸረዮ ሥርዐት ስለዘሎ፣ ነቲ ሓቀኛ ትርጉሙ ስለዝድውኖን፣ ብዝበለጸ ድማ በቲ ጀሚርናዮ ዘለና ጉዕዞ ሊጡርጊያዊ ዕቤት ግለ ክፍሉ ከም ምዃኑ መጠንን፣ ናብቲ ሥሩት መሰረት ኣብታትን እንምለሰሉ ኮይኑ ረኺብዮ። ኣቅራቢ ኣባ ተወልደ መብራህቱ